

Agentschap NL
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Visitaties Bodembeheer 2011

Evaluatie onderlinge visitaties bij provincies, gemeenten en milieudiensten voor bodemtaken in 2011

Colofon Deze rapportage is opgesteld door
Frank Hopstaken (SIKB)
Thom Maas (Bodem+)
Walter de Koning (SIKB)

Datum 12-06-2012
Kenmerk PRJ 22
Status Definitief

Deze rapportage is vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen Bodembeheer op **.**.2012 en door de unitmanager van AgentschapNL/Bodem+ op **.**.2012.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	<i>Doel rapportage .....</i>	3
1.2	<i>Achtergronden.....</i>	4
2	Vorbereiding en uitvoering visitaties	6
2.1	<i>Methode van uitvoering.....</i>	6
2.2	<i>Opgave voor deelname aan de visitatieregeling .....</i>	6
2.3	<i>Uitvoering visitaties .....</i>	6
2.4	<i>Begeleiding en coördinatie.....</i>	8
2.5	<i>Beoordeling visitatiemethode door de deelnemers.....</i>	8
3	Resultaten	10
3.1	<i>Kwaliteitsaspecten.....</i>	10
3.2	<i>Eisen van de subsidieregeling Kwaliteitsimpuls .....</i>	14
3.3	<i>Functioneren Normblad en Platform .....</i>	14
4	Conclusies 2011 en vooruitblik 2012	16
4.1	<i>Conclusies 2011 .....</i>	16
4.2	<i>Vooruitblik visitaties voor 2012 .....</i>	17
4.3	<i>Vooruitblik ontwikkeling Normblad en POKB voor 2012.....</i>	18
	Bijlage 1: Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Wbb.....	19
	Bijlage 2: Methode van uitvoering visitaties	22
	Bijlage 3: Realisatie visitaties 2010-2011	23
	Bijlage 4: Planning en realisatie visitaties 2011-2012	27
	Bijlage 5: Praktijkvoorbeelden visitaties 2010-2011.....	31

1 Inleiding

1.1 Doel rapportage

Deze rapportage richt zich op de evaluatie van de visitaties die in 2011 zijn uitgevoerd in het kader van kwaliteitsmanagement door overheden met een bodemtaak. De deelnemers zijn provincies en gemeenten (of namens hen: milieudiensten) die onder andere de bevoegd gezag taken ingevolge de Wet bodembescherming en het Besluit bodemkwaliteit uitvoeren. Het betreft de resultaten van de vierde ronde (september 2010 – mei 2011) en de voorbereiding van de vijfde ronde (januari 2012 – juni 2012) van visitaties.

De rapportage geeft een voortgangsbeeld over 2011 van de activiteiten van het Platform Overheid en Kwaliteit Bodembeheer (POKB). POKB wordt gefaciliteerd door SIKB en Bodem+. De deelnemende organisaties werken samen aan kwaliteit en vernieuwing in het uitvoeren van bodemtaken. Door deze samenwerking bundelen ze hun kennis en besparen tijd en geld. POKB bestaat sinds 2003 en is uitgegroeid tot het platform voor kennisuitwisseling tussen overheden op het gebied van goede uitvoering van bodemtaken. Samenwerken en kijken hoe ‘de ander’ het organiseert ligt voor de hand, want er zijn landelijk 41 provincies en gemeenten met dezelfde taken: beleid, vergunningverlening, toezicht en handhaving bij bodemtaken. Door de uitvoering van visitaties houden de deelnemers elkaar scherp en doen inspiratie op voor de uitvoering.

De opzet en evaluatie van het visitatiesysteem dat vanaf is beschreven in hoofdstuk 2. De focus ligt op de resultaten van de visitaties over 2010-2011 (hoofdstuk 3). Hoofdstuk 4 geeft de conclusies en een vooruitblik voor 2012.

Het doel van de rapportage is tweeledig:

- het bieden van een overzicht aan de deelnemers en aan het Centraal College van Deskundigen Bodembeheer over het kwaliteitsmanagement in 2011. Op basis van deze rapportage en de ontwikkeling die zichtbaar wordt na een reeks van rapportages, kunnen conclusies worden getrokken over de juistheid en actualiteit van de Normbladen, de toepassing van de Normbladen in de praktijk, de stand van implementatie van kwaliteitsborging bij de deelnemende organisaties en de ontwikkelde praktijkvoorbeelden die ook bij andere organisaties toepasbaar zijn en toegepast worden.
- het bieden van een overzicht aan het ministerie van IenM over het voldoen aan de eisen van de subsidieregeling Kwaliteitsimpuls in 2011. Op basis van de resultaten t/m 2008 is de evaluatie van de subsidieregeling Kwaliteitsimpuls uitgevoerd. Daarbij is geconstateerd dat de pilotfase van het project succesvol is doorlopen en is de aanvullende apparaatskostenvergoeding Wbb op basis van de subsidieregeling Kwaliteitsimpuls verlengd voor de periode 2010-2014 (zie bijlage 1). De beoordeling of organisaties in de verslagperiode voldoen aan de voorwaarden van de regeling blijft gehandhaafd en geanonimiseerd opgenomen in deze rapportage.

Het eerste onderdeel valt primair onder de verantwoordelijkheid van het Centraal College van Deskundigen Bodembeheer. Het tweede onderdeel valt primair onder de verantwoordelijkheid van AgentschapNL (voorheen SenterNovem). Omdat deze onderwerpen in de praktijk sterk samenhangen is gekozen voor een geïntegreerde rapportage.

Daarnaast is de rapportage bruikbaar voor de monitoring en evaluatie in het kader van het Besluit Bodemkwaliteit. De resultaten over 2011 zijn opgenomen in het Monitoringverslag 2011.

De rapportage is voor de conclusies over de vierde visitatieronde besproken op 9 juni 2011 in het Platform Overheid en Kwaliteit Bodem (POKB). De vijfde visitatieronde is volledig voorbereid en gepland en gestart vanaf januari 2012. De stand van zaken en de toelichting op het thema 2012 zijn meegenomen in deze rapportage. Deze rapportage is besproken in POKB van 15 en 22 maart 2012. Hoewel de visitatierondes meestal over de jaargrens vallen zal POKB jaarlijks een rapportage uitbrengen.

1.2 Achtergronden

Normbladen en uitwerkingen

De SIKB is in 2000 gestart met het project Overheid en Kwaliteit. Dit project heeft onder meer geleid tot de Normbladen bodembeheer, welke worden beheerd door het Centraal College van Deskundigen Bodembeheer van de SIKB. De Normbladen behelzen de kwaliteitseisen die worden gesteld aan de organisaties die (bevoegd gezag) taken op het gebied van bodembeheer uitvoeren, o.a. ingevolge de Wet bodembescherming (Wbb) voor landbodems. In eerste instantie is het Normblad 8001 voor provincies opgesteld. Vervolgens is een separaat Normblad 8002 voor gemeentelijke organisaties ontwikkeld met specificatie naar de bevoegdheden van de gemeente. Normblad 8002 is derhalve breder dan de taken ingevolge de Wbb en bevat ook de taken ingevolge het Besluit bodemkwaliteit (Bbk). Voor de bodemtaken van de waterkwaliteitsbeheerders bestaat nog geen Normblad.

De Normbladen zijn verder uitgewerkt voor toezicht en handhaving door de Handreiking Adequate Bestuurlijke Handhaving Wbb en de HUM Wbb (geactualiseerd in 2010). Inmiddels is ook een HUM Bodemkwaliteit beschikbaar. De Normbladen 8001 en 8002 zijn mede op basis hiervan geactualiseerd in de vorm van versie 3.1, vastgesteld door het CCvD SIKB op 17 december 2008.

Het kader voor bodembeheer is duidelijk gewijzigd in de afgelopen jaren en er dienen zich nieuwe wijzigingen aan met name wat betreft het gebruik van de ondergrond. De Normbladen 8001 en 8002 zullen in 2012 volledig herzien worden. De voorbereidingen hiervoor zijn door POKB gestart.

Het Platform Overheid en Kwaliteit Bodembeheer (POKB)

Voor de implementatie van de Normbladen 8001 en 8002 zijn twee platformgroepen gevormd. De 8001-groep bestaat uit de provincies. De 8002-groep bestaat uit gemeenten en milieudiensten. In 2005 zijn de groepen uitgegroeid tot één Platform Overheid en Kwaliteit Bodembeheer om de activiteiten van overheden op het gebied van kwaliteitsmanagement en bodembeheer te begeleiden.

Deelname staat open voor alle overheden met bodemtaken. In praktijk betreft dit grotendeels provincies en gemeenten met bevoegd gezag taken Wbb. Milieudiensten nemen overwegend deel wanneer zij een bevoegd gezag gemeente vertegenwoordigen.

Voor meer informatie over activiteiten van en deelname aan het POKB wordt verwezen naar het dossier POKB op www.pokb.nl. De website is in 2010 volledig herzien en aangepast aan de behoeften van de deelnemers. De 134 praktijkvoorbeelden die zijn bijeengebracht in de afgelopen jaren zijn weergegeven op de website.

Het project Kwaliteitsimpuls

Vanuit POKB is in 2005 een idee voor een stimuleringsregeling gelanceerd. Dit initiatief heeft in 2006 verder uitwerking gekregen in de vorm van een IenM-subsidieregeling voor apparaatskosten Wbb met betrekking tot kwaliteitsborging: het project Kwaliteitsimpuls Wbb genoemd. De subsidieregeling flankert het kwaliteitsinitiatief voor het bevoegd gezag bodembeheer (provincies en gemeenten) en stelt een vergoeding beschikbaar voor de deelnemers, mits zij:

- een kwaliteitssysteem implementeren gebaseerd op Normblad 8001 of 8002 (inclusief de aanvullingen voor toezicht en handhaving, alsmede competenties (nog niet afgerond));

- deelnemen aan de onderlinge visitaties;
- deelnemen aan het landelijk overleg in de vorm van het POKB.

De subsidieregeling staat alleen open voor provincies en gemeenten met bevoegd gezag taken. De regeling wordt namens IenM uitgevoerd door Bodem+. **Bijlage 1** geeft meer achtergronden over dit project, de gelijknamige regeling, de financiering voor de periode 2010-2014 en de deelnemers en de contactpersonen per deelnemer.

Onderlinge visitaties

De POKB-deelnemers leggen zich toe op het verbeteren van hun kwaliteitsmanagement. Zij zorgen daarom voor de opzet van een kwaliteitssysteem en voor de implementatie van de Normbladen. Vanuit dit perspectief is het idee van onderlinge visitaties ontstaan.

Bij een onderlinge visitatie wordt een provincie, gemeente of milieudienst met bodemtaken bezocht door collega's van een andere provincie, gemeente of milieudienst. In 2007 stonden alle visitaties onder leiding van een medewerker van SIKB of Bodem+. Vanaf 2008 zijn visitaties zo veel mogelijk uitgevoerd door voldoende ervaren collega's van andere bodemorganisaties met begeleiding op afstand van SIKB of Bodem+. De teamleider beoordeelt het kwaliteitssysteem aan de hand van de eisen van het project Kwaliteitsimpuls.

Bij de eerste (initiële) visitatie of bij een score onvoldoende in het voorgaande jaar is de teamleider van de visitatie van SIKB of Bodem+. De visitatie wordt uitgevoerd op basis van het Normblad 8001 of 8002 met aanvullingen (toezicht en handhaving). Vanaf 2009 is er elke ronde een themaonderwerp dat in elke visitatie aan de orde komt. Dit maakt het mogelijk om een beoordeling te maken over alle deelnemers en aanbevelingen te doen. Het themaonderwerp in 2009 en 2010-2011 was prestatie-indicatoren. In 2012 is het themaonderwerp 'kwaliteit van het bodeminformatiebeheer'.

Een visitatie bevat elementen van een audit en is niet vrijblijvend. De inhoud en reikwijdte van de visitatie is breder dan de gebruikelijke audit in het kader van ISO. De verschillen met een ISO-audit zijn in de POKB-bijeenkomsten uitgewerkt. In 2010-2011 heeft een werkgroep visitaties 2.0 de focus nog eens verscherpt. Dit was van belang omdat veel onderwerpen aan de orde waren geweest in de eerste visitatierondes en het merendeel van de deelnemers het kwaliteitssysteem op orde had.

De onderlinge visitaties hebben een dubbel doel:

1. waarborgen dat implementatie van kwaliteitsmanagement op basis van het Normblad daadwerkelijk plaatsvindt en dat de ontwikkeling van kwaliteitsmanagement bij de deelnemers continueert en op een hoger prestatieniveau brengt;
2. stimuleren van de deelnemers door kennisuitwisseling ('wat gebeurt er bij andere, vergelijkbare organisaties'), het opdoen van ervaring met kwaliteitsmanagement en het continu verbeteren van de uitvoering, bijvoorbeeld aan de hand van een themaonderwerp. De beste aangetroffen praktijkvoorbeelden zijn uitgewerkt op de website van POKB.

2 Voorbereiding en uitvoering visitaties

2.1 Methode van uitvoering

Ontwikkelen methode van uitvoering

De methode sluit aan op de vorm die in 2007 is geïntroduceerd. Er zijn op basis van de evaluaties per visitatie en de jaarbijeenkomsten van 2008, 2009 en 2010 verbeteringen aangebracht. Het in 2010-2011 gehanteerde systeem met de uitgevoerde visitaties en deelnemers is beschreven in **bijlage 2**.

Hulpmiddelen

Om de visitaties uit te kunnen voeren zijn in samenwerking met de deelnemers hulpmiddelen opgesteld en uitgewerkt. Deze zijn beschikbaar op www.sikb.nl (zie dossier POKB).

De hulpmiddelen zijn getest tijdens de visitaties en zo nodig verbeterd tijdens de POKB-bijeenkomsten. Daarnaast is er als vervolg op de werkgroep Impuls een bredere werkgroep gevormd die bestaat uit de teamleiders. In een bespreking met de teamleiders komt de planning en de inzet van de hulpmiddelen aan de orde. Het oordeel van de teamleiders is dat de hulpmiddelen goed hebben gefunctioneerd en vooral het model voor de vragen en het verslag is bij alle visitaties gebruikt en wederom ingezet in 2010-2011.

2.2 Opgave voor deelname aan de visitatieregeling

De deelnemers aan de onderlinge visitaties zijn tot op heden alleen bevoegd gezag Wbb organisaties, hoewel deelname open staat voor alle overheden bodembeheer. Een overzicht van de ontwikkeling van de opgave voor deelname aan de visitaties is weergegeven in tabel 1. In 2009 namen op de gemeente Deventer na alle bevoegd gezag Wbb organisaties deel aan de visitatieregeling. De gemeente Zaanstad heeft zich voor de visitatieronde 2010-2011 teruggetrokken.

Tabel 1: Opgave voor deelname aan de onderlinge visitaties per genoemde datum (zie ook bijlage 1).

	1-7-2006 Visitaties 2007	1-2007 7-2007 Visitaties 2008	1-1-2009 Visitaties 2009-2010	1-1-2010 Visitaties 2010-2011	1-1-2011 Visitaties 2010-2011
Provincie	10	10	11	12	12
Gemeente/Milieudienst	21	26	26	28	27
Totaal	31	36	37	40	39

Toelichting: De datum refereert aan de startdatum voor het project Kwaliteitsimpuls. Dit bepaalt tevens het moment waarop de eerste visitatie plaatsvindt.

2.3 Uitvoering visitaties

Planning

De planning van de visitaties is inzichtelijk gemaakt met behulp van een planningschema. De realisatie van de planning bleek in eerste twee rondes niet eenvoudig. Door het grote aantal visitaties, de noodzaak om te evalueren en de benodigde voorbereidingstijd voor het themaonderwerp bleek het onhaalbaar om een visitatieronde binnen een jaar af te ronden. Voor de visitatierondes 2009-2010, 2010-2011 en 2011-2012 is een schema gehanteerd dat meer ruimte geeft en ongeveer 15 maanden beslaat. Het (gerealiseerde) programma voor de visitatieronde 2010-2011 is opgenomen in **bijlage 3**.

39 visitaties gepland in visitatieronde 2010-2011

Er zijn in de visitatieronde 2010-2011 39 visitaties gepland en 35 uitgevoerd, waarvan 34 tot een beoordeling hebben geleid. Er zijn 3 visitaties bij provincies (Zuid-Holland, Groningen, Flevoland) geannuleerd in verband met reorganisaties en verband houdend met de RUD vorming. Bij de gemeente

Amersfoort is in verband met RUD vorming geen visitatie uitgevoerd. Reorganisaties zijn een van de permanente hindernissen om de planning te realiseren. Indien de contactpersoon voor POKB een andere functie krijgt en/of vacatures niet worden ingevuld bij de organisatie, dan kan de visitatie onvoldoende voorbereid worden. Het zorgen voor een 'reorganisatieproof kwaliteitssysteem' is een van de aandachtspunten voor POKB. Daarnaast stimuleert POKB om een permanente vervanger te hebben voor de contactpersoon POKB. Veel organisaties hebben een tweede (soms zelfs derde en vierde) persoon als zodanig opgeleid. Personele verbreding is een belangrijk aspect voor continuïteit en prestatieverbetering.

De visitatieronde 2011-2012 (vijfde ronde) is geheel voorbereid. De uitvoering vindt plaats van februari 2012 tot juli 2012 (**bijlage 4**). Er zijn 4 organisaties die hebben aangegeven in verband met RUD vorming of reorganisaties niet deel te kunnen nemen in 2012. Er zijn 36 visitaties gepland, waarvan 10 in een experimentele vorm. De evaluatie van de visitaties zal per november 2012 worden afgerond.

Samenstelling visitatieteams

De visitatieteams bestonden in het algemeen uit twee tot drie personen:

- twee medewerkers van de verschillende participerende organisaties
- één medewerker van SIKB of van Bodem+ (voor 5 visitaties van de ronde 2010-2011).

Bij het indelen van de teams is gebruik gemaakt van een zelf opgegeven profiel van elke deelnemer. Hierdoor was het mogelijk om rekening te houden met de kennis en ervaring bij de samenstelling van de teams.

Zeventien medewerkers van provincies of gemeenten hebben in 2009 en 2010 opgetreden als teamleider, meestal voor twee visitaties. Aanvullend hebben drie medewerkers van SIKB of Bodem+ de rol van teamleider vervuld voor vijf visitaties. Het POKB heeft aangegeven dat de eerste visitatie door een teamleider van SIKB of Bodem+ moet worden uitgevoerd. De teamleider beoordeelt de stand van implementatie onafhankelijk en op basis van meerdere visitaties. Deze uitvoeringsvorm is als passend ervaren in 2008 en 2009. Bij de visitatieronde 2010-2011 is 85% van de visitaties onderling uitgevoerd met alleen begeleiding van SIKB en Bodem+ op afstand. De begeleiding op afstand betekent in ieder geval dat verslagen, beoordeling en afrondende brief door SIKB of Bodem+ medewerkers zijn gezien en/of opgesteld.

Onderwerpen

Bij de eerste visitatieronde is het onderwerp 'het kwaliteitssysteem' meegenomen als 'vast' onderwerp. Dit is voortgezet als het een eerste visitatie betrof. Dit geeft de mogelijkheid om te verkennen hoe ver de visitatie (bezochte deelnemer) is met het opzetten en implementeren van het kwaliteitssysteem en voor welke systematiek is gekozen. Bij een vervolgvizitatie als de follow-up van de voorgaande jaren en de continue verbetering van het kwaliteitssysteem het eerste (vaste) onderwerp.

In 2008 is bij alle visitaties, zowel eerste als tweede ronde, als vast themaonderwerp toezicht en handhaving besproken. Deze opzet geeft een gestructureerd overzicht over alle organisaties. Daarbij heeft een gedachtewisseling met Ronald Peters van de VROM-inspectie plaatsgevonden. Hij heeft aangegeven bij de werkzaamheden van de inspectie rekening te houden met het kwaliteitssysteem. Voor 2009-2010 is als thema prestatie-indicatoren gekozen en dit onderwerp is gecontinueerd in 2010-2011. Tijdens de eerste ronde heeft een inventarisatie plaatsgevonden van het thema en in de tweede ronde is het thema aangescherpt en uitgewerkt tot voorstellen voor bruikbare prestatie-indicatoren

Naast het kwaliteitssysteem c.q. de follow-up van voorgaande jaren, en het themaonderwerp kiezen de betrokkenen (de twee bezoekers en de gastorganisatie) gezamenlijk een of twee onderwerpen om te bespreken. In een enkel geval viel er een onderwerp af. Een indruk van de onderwerpen die naast het vaste onderwerp aan bod zijn geweest is opgenomen in de rapportages 2007 en 2008.

Afronding

Van iedere visitatie zijn per onderwerp verslagen gemaakt en is een afsluitende brief opgesteld. De afronding verliep duidelijk beter dan voorgaande jaren mede door de afspraken over de afhandeling.

2.4 Begeleiding en coördinatie

Begeleiding en opleiding deelnemers

De visitatieronde 2010-2011 is alleen voor de gemeente Helmond de eerste van een reeks en voor de overige deelnemers de tweede, derde of vierde keer. Nog steeds besteedt POKB veel aandacht aan begeleiding en opleiding van de deelnemers. SIKB heeft tot nu toe vanaf 2006 elk jaar trainingen voor de deelnemers georganiseerd. De trainingen zijn goed beoordeeld door de deelnemers. Door de collectieve opzet zijn de kosten beperkt. De trainingen zijn sinds 2009 specifiek gericht op auditvaardigheden en de visitatiemethodiek, zodat deelnemers ook echt voorbereid zijn en alle hulpmiddelen kennen.

POKB-bijeenkomsten

De ontwikkeling van de visitatiemethode, het maken van generieke afspraken en de uitwisseling van kennis en ervaringen verloopt via de POKB-bijeenkomsten. Tijdens de POKB-bijeenkomsten is vaak stilgestaan bij het proces, de voortgang en de eerste bevindingen over de visitaties. Daarnaast komen actuele onderwerpen en het onderhoud van het Normblad aan de orde.

In 2011 zijn de volgende POKB-bijeenkomsten gehouden:

- gezamenlijke jaarbijeenkomst op 9 juni 2011 (27 deelnemers)
- twee bijeenkomsten per jaar van platformgroep 8001 (provincies) en 8002 (gemeenten/milieudiensten) in maart en november:
  - provincies gemiddeld 10-14 deelnemers
  - gemeenten/milieudiensten gemiddeld 30-35 deelnemers (twee groepen).

De bijeenkomsten zijn goed bezocht, meestal door 75-90% van de deelnemers. De onderwerpen zijn afgestemd op de omvang van de groep. De gesplitste bijeenkomsten (voor 8001-deelnemers respectievelijk 8002-deelnemers) zijn kleiner van omvang. Eind 2008 is de 8002-groep gesplitst in twee deelgroepen, zodat er in de kleinere groep meer gelegenheid is voor actieve discussie en kennisuitwisseling.

2.5 Beoordeling visitatiemethode door de deelnemers

Tijdens de jaarvergaderingen zijn de reacties van de deelnemers opnieuw geïnventariseerd. De aanbevelingen en acties die hieruit naar voren kwamen zijn:

- Afhandeling van de visitaties met formele brief loopt beter dan voorgaande jaren.
- De uniformiteit in de aanpak is steeds beter en dient bewaakt te blijven en goede voorbereiding van een nieuw themaonderwerp is aan te raden.
- De voorbereiding en begeleiding is voldoende intensief en vooral belangrijk als er nieuwe deelnemers of teamleiders indraaien.
- De teamleiders vinden het presenteren van de beoordeling nuttig voor eigen gebruik. De indeling in 'goed – voldoende – onvoldoende' voor het systeem is prima en met het hulpmiddel hiervoor en de toelichtende notitie uitvoerbaar. De beoordeling vindt ook plaats voor het themaonderwerp, echter is daarvoor indicatief. De beoordeling is opgenomen in het Monitoringverslag Besluit Bodemkwaliteit.
- Er is een werkgroep visitaties 2.0 actief geweest die enkele suggesties heeft gedaan voor vernieuwing van de opzet van de visitaties. Er was een zekere uitputting van onderwerpen. Er zijn drie alternatieve visitatievormen op de jaarbijeenkomst besproken (en 1 daarvan is verder uitgewerkt, zie hfdst. 4):
  1. verdiepingvorm met 3 deelnemers gelijktijdig
  2. gezamenlijke follow-up en uitwerking themaonderwerp
  3. buddy systeem (2x op bezoek bij zelfde organisatie of ander vorm wisselwerking).

- De opzet van het modelverslag is voor iedereen duidelijk en goed hanteerbaar. De afspraak is dan ook om hetzelfde model te blijven hanteren. De actuele hupmiddelen zijn steeds beschikbaar (www.pokb.nl) en aangegeven in het draaiboek.
- De resultaten voor het themaonderwerp prestatie-indicatoren (PI's) blijven deels inventariserend. Ze maken vooral transparant hoe de deelnemers met hun dienstverlening omgaan en met de principes van een kwaliteitscyclus en het continu verbeteren. Dat is dan ook de belangrijkste opbrengst en kan verankerd worden in de normbladen. De meest gebruikte indicatoren zijn goede voorbeelden. Het onderwerp kan in het vervolg terugkomen bij de follow-up (continue verbetering en streven naar systematische kwaliteitszorg).
- Goede praktijkvoorbeelden zijn in kaart gebracht en ook daadwerkelijk uitgewisseld tussen deelnemers. De POKB-website, bevat een volledig overzicht van de 114 praktijkvoorbeelden die tot 2010 zijn gevonden. Hiervan zijn 10 voorbeelden volledig uitgewerkt en meestal ook toegepast door meerdere deelnemers. In 2011 zijn hier 20 nieuwe praktijkvoorbeelden aan toegevoegd (**bijlage 5**).

Fout! Objecten kunnen niet worden gemaakt door veldcodes te bewerken.

3 Resultaten

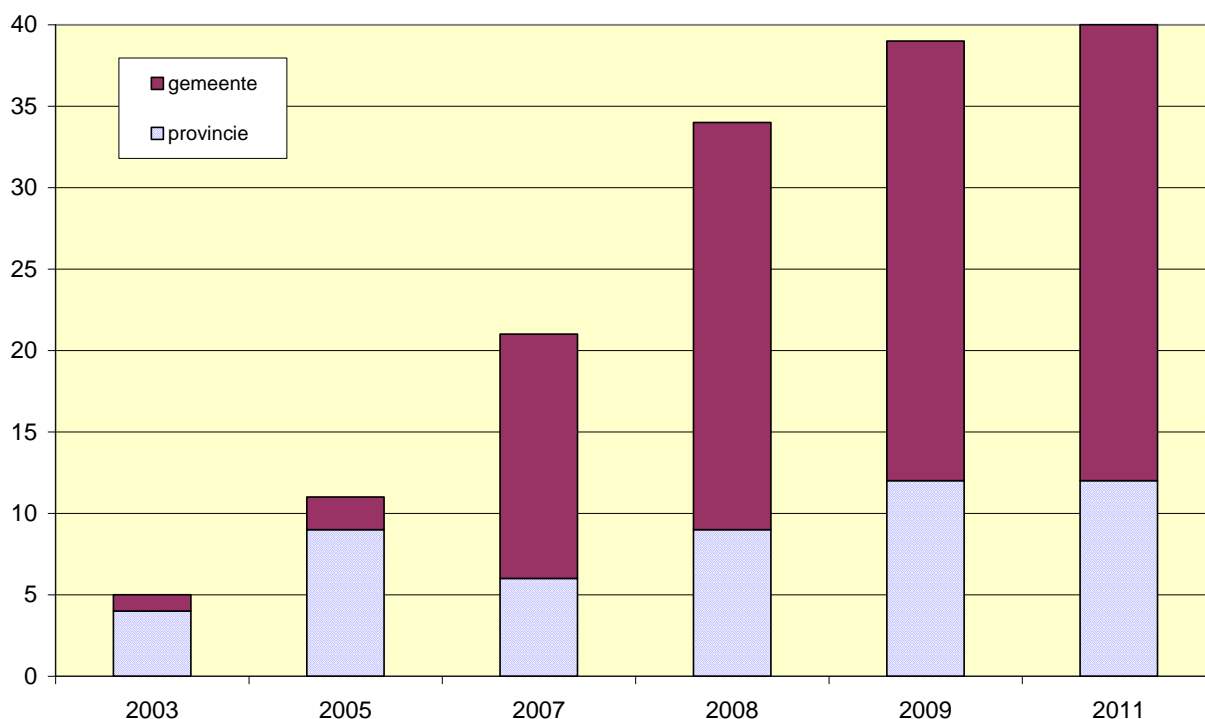
3.1 Kwaliteitsaspecten

De visitaties zijn gericht op het uitwisselen van ervaring tussen organisaties die werken aan de implementatie van een kwaliteitssysteem. Daarnaast kunnen de deelnemers een subsidie ontvangen als ze aan de eisen voldoen (bijlage 1). Vanaf 2010 is de specifieke uitkering vervangen door een decentralisatie-uitkering binnen het gemeente- en provinciefonds. Vanuit deze invalshoeken is tijdens de visitatie beoordeeld hoe ver organisaties zijn met de implementatie van hun kwaliteitssysteem. De beoordeling is uitgedrukt in een score. Dit geeft een beeld van de stand van zaken wat betreft de implementaties. Het is geen beoordeling van de opbrengst van de visitaties.

3.1.1 Vast onderwerp: implementatie kwaliteitssysteem op basis van het Normblad

Historisch perspectief

De implementatie van een kwaliteitssysteem is een geleidelijk proces. Diverse organisaties zijn al eerder (vaak rond 2000, parallel met de ontwikkeling van de Normbladen) gestart met werkproces-beschrijvingen. Na het gereed komen van de Normbladen hebben in de loop der jaren zich steeds meer overheidorganisaties bij het POKB aangesloten. Vanaf 2007 is de eerste ronde visitaties uitgevoerd en zijn 28 organisaties beoordeeld. In 2008 zijn deze organisaties wederom geïnterviewd en beoordeeld op basis van de 'follow up' en zijn 10 nieuwe organisaties gestart. In 2009-2010 zijn de organisaties nogmaals beoordeeld. Na de ronde van 2010-2011 (ultimo 2011) hebben 40 organisaties een kwaliteitssysteem (zonder kwalificatie over de mate van implementatie).

Figuur 1: Organisaties met een kwaliteitssysteem op basis van het Normblad

Resultaten 2010-2011: kwaliteitssysteem

In 2010-2011 is tijdens de visitaties beoordeeld (eenmaal voor de eerste keer en overigens als follow-up) of sprake is van:

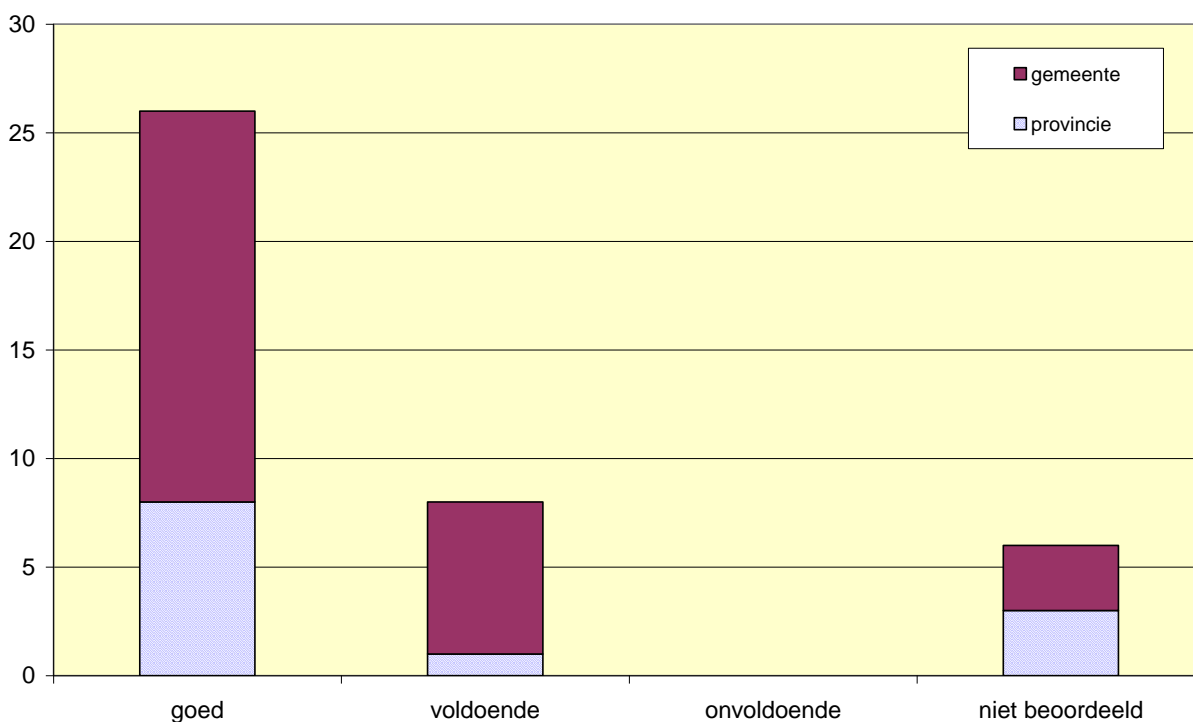
- een beschreven kwaliteitsmanagementsysteem. Bevat het kwaliteitssysteem alle relevante taken en

- voldoet de opzet aan het betreffende Normblad? Wordt het systeem beheerd en actueel gehouden?
- een volledig geïmplementeerd en geauditeerd kwaliteitssysteem. Kennen management en medewerkers de afspraken en werken zij volgens de afspraken? Vinden er periodieke audits plaats en wordt opvolging gegeven aan verbetermaatregelen?

Door de uitvoering van de visitaties onder leiding van een ervaren teamleider is een actueel en onderling vergelijkbaar beeld van de mate van documentatie en implementatie ontstaan. Voor het beoordelen van de stand van zaken is de volgende indeling (tabel 2) gebruikt.

Tabel 2: gebruikte classificatie in de beoordeling bij de visitatierondes 2008-2010, onderwerp kwaliteitssysteem

Oordeel	Toelichting
Goed	Documentatie en implementatie volledig, systeem in beheer
Voldoende	Documentatie volledig, implementatie in ontwikkeling, systeem in beheer
Onvoldoende	Documentatie en / of implementatie onvoldoende gevorderd; systeem niet in beheer

Figuur 2: Resultaten van de beoordeling van de kwaliteitssystemen van de 40 deelnemers van de visitatieronde 2010-2011.

Goed

De resultaten laten zien dat 34 deelnemende organisaties een kwaliteitssysteem in beheer hebben en de implementatie hebben afgerond. De 6 organisaties die in deze ronde niet zijn beoordeeld zijn wel in eerdere rondes beoordeeld. Een van de organisaties haalde een score onvoldoende en heeft geen systeem geïmplementeerd. De overige 5 organisaties hadden een geïmplementeerd systeem echter zijn niet in staat geweest deel te nemen. Het aantal organisaties met beoordeling goed is toegenomen van 22 naar 26.

De kwalitatieve bewoordingen (criteria) die karakteristiek zijn voor een beoordeling goed zijn:

- Kwaliteitssysteem is goed uitgewerkt, veelal met gebruik maken van ISO-9001 certificering, verbetercyclus is waarneembaar, managementbeoordeling en duidelijke prestatie monitoring aanwezig;
- (Nagenoeg) alle elementen van Normblad 8001/8002 zijn opgenomen in het systeem;
- Bekendheid met en draagvlak voor het systeem bij management en medewerkers;

- Adequate inzet van een kwaliteitscoördinator voor het beheer van het systeem.

Voldoende

De 8 organisaties met een beoordeling ‘voldoende’ zijn soms nog aan de slag met de opzet van het systeem. Meestal zijn de werkprocessen geheel of grotendeels beschreven, echter ontbreken de interne audits. Deze zijn nog niet (geheel) afgerond of er is geen managementbeoordeling opgesteld. Er is een duidelijke basis voor een werkend systeem en zicht op het completeren van de beschrijvingen en/of het volledig in beheer nemen van het systeem.

Onvoldoende

Er zijn geen deelnemers die onvoldoende als score hebben.

Geen beoordeling

Er zijn 6 organisaties die geen beoordeling hebben gekregen. Een organisatie is niet ingepland voor de visitatieronde, bij 4 organisaties is geen visitatie uitgevoerd als gevolg van reorganisatie, nieuwe indeling van de bodemmedewerkers en kwaliteitscoördinator of RUD-vorming. Bij een organisatie bleek het tijdens de visitatie onmogelijk het kwaliteitssysteem te beoordelen. Zoals aangegeven heeft een van de zes organisaties voor het kwaliteitssysteem nog geen voldoende behaald. Er zijn afspraken gemaakt voor de visitaties in 2012. Daarbij zullen 2 organisaties in 2012 deelnemen aan de visitaties en de overige vier hebben aangegeven de RUD-vorming af te wachten. Overigens zegt de score niet per definitie iets over de kwaliteit van werken of van de geleverde producten. Het zegt vooral iets over de kwetsbaarheid van de organisatie, bijvoorbeeld bij personeelsverloop of reorganisaties.

3.1.2 Themaonderwerp 2010-2011: prestatie-indicatoren

In 2010-2011 is het themaonderwerp prestatie-indicatoren (PI's) bij 32 van de 34 uitgevoerde visitaties voor de tweede maal aan de orde gekomen en beoordeeld. De beoordeling is indicatief en vooral gericht op de manier waarop de deelnemers hun PDCA-cyclus hebben ingericht en hoe ze PI's benutten binnen hun kwaliteitssysteem.

De hoofdconclusies zijn dat:

- de omvang van de (bodem)organisatie de keuze van het instrument voor het meten en verbeteren van prestaties bepaalt;
- er door aandacht voor het themaonderwerp een toename van de structurele verbetergerichtheid is bereikt en 85% (in 2009-2010 nog 60%) aantoonbaar verbetergericht werkt.

De resultaten geven als kwantitatief beeld dat:

- 75% werkt met doelen en een PDCA cyclus (identiek aan 2009-2010),
- 60% hanteert SMART doelen (50% in 2009-2010),
- 93% van de deelnemers heeft initiatief genomen tot prestatiemeting (80% in 2009-2010),
- 80% gebruikt PI's en voert analyses uit (55% in 2009-2010).

Het kwalitatieve beeld is weergegeven in tabel 3.

Tabel 3: kwalitatieve (indicatieve) beoordeling verbetergerichtheid kwaliteitssysteem

Verbetergericht werken – beoordeling	2009-2010	2010-2011
Volledig en systematisch	30 %	40 %
Voldoende opgepakt in systeem	30 %	45 %
Twijfelend en niet ingevuld	40 %	15 %

Uit de beoordeling blijkt dat er aandacht is gegeven aan het onderwerp en dat nagenoeg alle organisaties zich realiseren dat het belangrijk is de prestaties van de organisatie te monitoren en hiervoor gerichte metingen te doen. Daarbij heeft 50% van de organisaties een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd om ook vanuit dit perspectief te werken aan verbetering. De beoordelingen zijn indicatief bedoeld en geven een overzicht voor de deelnemers en een prikkel om onderling te vergelijken en te leren van elkaar.

Gebruikte prestatie-indicatoren

De visitatie van 2010-2011 is tevens benut om een inhoudelijk beeld te krijgen van de soort metingen en de gebruikte indicatoren. Tabel 4 geeft de bevindingen.

Tabel 4: Toepassing van prestatie-indicatoren in de kwaliteitssysteem (# beschreven toepassingen)

Prestatie-indicator	Wel gebruik	Geen gebruik
Tijdigheid	17	0
Volledigheid	13	2
Effect acties	10	4
Doelmatigheid	5	1
Klantgerichtheid	4	2
Competenties	7	1

Algemeen

De visitatie op dit brede taakgebied is door de deelnemers als positief ervaren. De score is zeker positief te noemen. Het onderwerp past bij een verdere investering om met behulp van het kwaliteitssysteem de prestaties van de organisatie te verbeteren. De 6 prestatie-indicatoren komen in verschillende vormen voor in de in gebruik zijnde systemen. Praktijkvoorbeelden zijn te vinden op de website van POKB.

3.1.3 Uitwisseling ervaringen en praktijkvoorbeelden

De dubbele doelstelling van de visitaties is ook in 2010-2011 gerealiseerd:

- Beoordeling van het systeem en de prestaties (aan de hand van follow-up en PI's), ochtenddeel
- Uitwisselen van informatie, van actuele onderwerpen.

De deelnemers geven aan dat deze opzet goed bevalt en zij vaak nieuwe ideeën meenemen naar de eigen organisatie. Tijdens de visitaties van de afgelopen 4 jaar zijn inmiddels 134 praktijkvoorbeelden geregistreerd, waarvan 20 volledig nieuwe in het afgelopen jaar. Deze zijn weergegeven op de website van POKB. Deze database maakt tevens inzichtelijke welke voorbeelden door welke organisaties worden gebruikt.

Visiteren vraagt veel van de deelnemers om tot succes te komen.

Een belangrijke behaalde doelstelling is dat de teams steeds meer geleid worden door teamleiders van de deelnemers. Tijdens de visitatieronde 2010-2011 stonden 30 visitaties onder leiding van ‘eigen teamleiders’ en slechts 5 onder leiding van een teamleider van SIKB of Bodem+. De teamleiders hebben aanvullende ervaring kunnen opdoen met het leiden van een visitatie en het terugkoppelen van de resultaten op het management. Dit gebeurt volgens de standaardindeling tijdens de dag door bij de start een korte introductie met het management in het programma op te nemen en aan het einde van de dag de terugkoppeling van de conclusies. Voor 2012 is het de bedoeling deze participatie te continueren.

Gedurende 2010-2011 is 1 nieuwe organisatie toegetreden tot het platform en heeft een kwaliteitssysteem geïmplementeerd. Daarmee is een nagenoeg volledig participatie bereikt. Een punt van aandacht is dat zich diverse personele wisselingen voor hebben gedaan en veel nieuwe medewerkers betrokken zijn geraakt bij POKB. Steeds meer proberen organisaties 2 of meer medewerkers te betrekken bij POKB, waardoor overname tijdens besprekingen mogelijk is. Het geeft ook een mogelijkheid de visitaties te spreiden en het biedt waarborgen bij personeelsverloop. POKB ziet het als een uitdaging om telkens nieuwe deelnemers op te leiden en in te laten draaien.

3.2 Eisen van de subsidieregeling Kwaliteitsimpuls

Eisen

In paragraaf 3.1 is beschreven of de deelnemer voldoet aan de kwaliteitseisen uit het Normblad. In deze paragraaf is aan de orde of de deelnemer voldoet aan de eisen van de subsidieregeling Kwaliteitsimpuls. De subsidieregeling Kwaliteitsimpuls stelt aan provincies en gemeenten die bevoegd gezag zijn een aanvullende apparaatskostenvergoeding Wbb beschikbaar voor de deelnemers, mits zij:

- een kwaliteitssysteem implementeren gebaseerd op Normblad 8001 of 8002 (inclusief de aanvullingen voor toezicht en handhaving, evenals competenties);
- deelnemen aan de onderlinge visitaties;
- deelnemen aan het landelijk overleg in de vorm van het POKB.

Het implementeren van het kwaliteitssysteem is bovendien gebonden aan een realisatiedatum.

Tabel 5: tijdsaspecten van de prestatie-eis Implementeren kwaliteitssysteem

Onderwerp	Realisatiedatum
Beschreven kwaliteitsmanagementsysteem	binnen 0,5 jaar na deelname
Volledig geïmplementeerde en intern geauditeerd systeem	binnen 1,5 jaar na deelname

Resultaten

Voor de organisaties die volgens paragraaf 3.1 de score ‘goed’ of ‘voldoende’ hebben, een kwaliteitscoördinator hebben aangesteld en in voldoende mate deelnemen in het landelijke overleg (POKB) geldt dat zij voor de periode 1 januari 2010 tot en met 31 december 2011 voldoen aan de eisen van de subsidieregeling. Dat is bij 34 organisaties het geval.

De organisaties die volgens paragraaf 3.1 door omstandigheden niet zijn beoordeeld hebben niet volledig aan de afspraken (prestatie-eisen) van de subsidieregeling Kwaliteitsimpuls voldaan. Er is met elk van deze organisaties individueel contact geweest over de verdere voortgang.

3.3 Functioneren Normblad en Platform

Normbladen versie 3.1 voldoen, echter actualisatie is gewenst

De Normbladen zijn ontstaan om het werken met kwaliteitssystemen te introduceren en tevens enige eenheid te brengen in de decentrale uitvoering van taken. Daarentegen bieden ze de ruimte voor een individuele implementatie en systeemopzet. Deze combinatie functioneert goed. Zowel grote organisaties die het Normblad als extra document gebruiken naast ISO 9001 als kleine organisaties die het Normblad als richtlijn gebruiken voor een decentraal systeem kunnen goed uit de voeten met de eisen. Dit bleek

afgelopen jaar eens te meer doordat een gemeente in circa een jaar een kwaliteitssysteem op basis van het Normblad heeft opgezet. Centraal bij de Normbladen staat de taakuitvoering van bevoegd gezag taken, die licht verschilt tussen de Normbladen 8001 en 8002. Inmiddels hebben de waterschappen besloten tot het opstellen van een Normblad 8003 voor hun bevoegd gezag taken.

Onderwerpen voor verbreding Normblad

De Normbladen zijn voor 40 bevoegd gezag Wbb organisaties het centrale instrument om de scope van hun kwaliteitssystemen voor bodembeheer te bepalen. In POKB is de afgelopen jaren diverse keren stil gestaan bij een verbreding van het Normblad om de aandacht in het Normblad te verschuiven van bodemsanering naar de beheertaken voor bodem en ondergrond. Tot op heden is voorrang gegeven aan de implementatie van de Normbladen bij de deelnemende organisaties. Tijdens de POKB-bijeenkomsten van 17 en 24 november 2011 is aan de hand van een notitie geconstateerd dat een actualisatie van de Normbladen in 2012 van belang is. In een notitie zijn de belangrijkste wijzigingen aangegeven:

- nieuwe wettelijke taken signaleren en/of opnemen, zoals basisregistratie en bodemenergie;
- de uitvoering van het convenant en het beheer van de ondergrond als belangrijke ontwikkelingen in de normbladen opnemen en deze omzetten in bodem en ondergrond;
- coördinatie- en toezichttaken in het kader van de Wabo te integreren, mede vanuit de ambitie om integraal te werken.

De actualisatie is een aandachtspunt voor 2012 en betekent dat er een geheel herziene versie 4.1 van de Normbladen zal verschijnen, inclusief een gewijzigde (beleids)toelichting. Het doel is om actueel te blijven en alle deelnemers scherp te houden. Gezien de bezuinigingsronde is erop gewezen dat de opname van de eisen in de kwaliteitssystemen met enige vertraging kan plaatsvinden.

RUD's aandachtspunt voor Normblad en Platform

De ontwikkeling van Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD's) is een onderwerp dat de afgelopen 2 jaar regelmatig op de agenda heeft gestaan en blijft staan. POKB volgt de ontwikkelingen aangezien meerdere organisaties hier direct bij betrokken zijn. De deelnemers realiseren zich dat (een deel van) de bevoegd gezagtaken bij RUD's ondergebracht zullen worden. De Normbladen zijn gebruikt in PUmA voor het stellen van eisen aan de RUD's en dit accentueert dat het ook bij deze decentralisatie een belangrijk instrument is.

Enkele (grotere) milieudiensten zijn direct betrokken bij POKB en vertegenwoordigen een bevoegd gezag gemeente. De opvatting van POKB is dat het belangrijk is om kwaliteitseisen te blijven stellen aan een taakoverdracht. De ervaring leert dat kleinere bevoegd gezagorganisaties het Normblad relatief snel kunnen invoeren en hiermee hun uitvoering structureren. Voor RUD's lijkt dit ook haalbaar en is geen aanpassing op het Normblad nodig. De organisatie dient een kwaliteitssysteem wel gericht te blijven houden op de taakuitoefening en niet te direct afhankelijk van de organisatiestructuur. Dit vermindert het risico dat bij een reorganisatie het systeem opnieuw opgezet moet worden. Inmiddels hebben enkele provincies goede ervaringen opgedaan met het reorganisatieproof maken van hun systeem.

4 Conclusies 2011 en vooruitblik 2012

4.1 Conclusies 2011

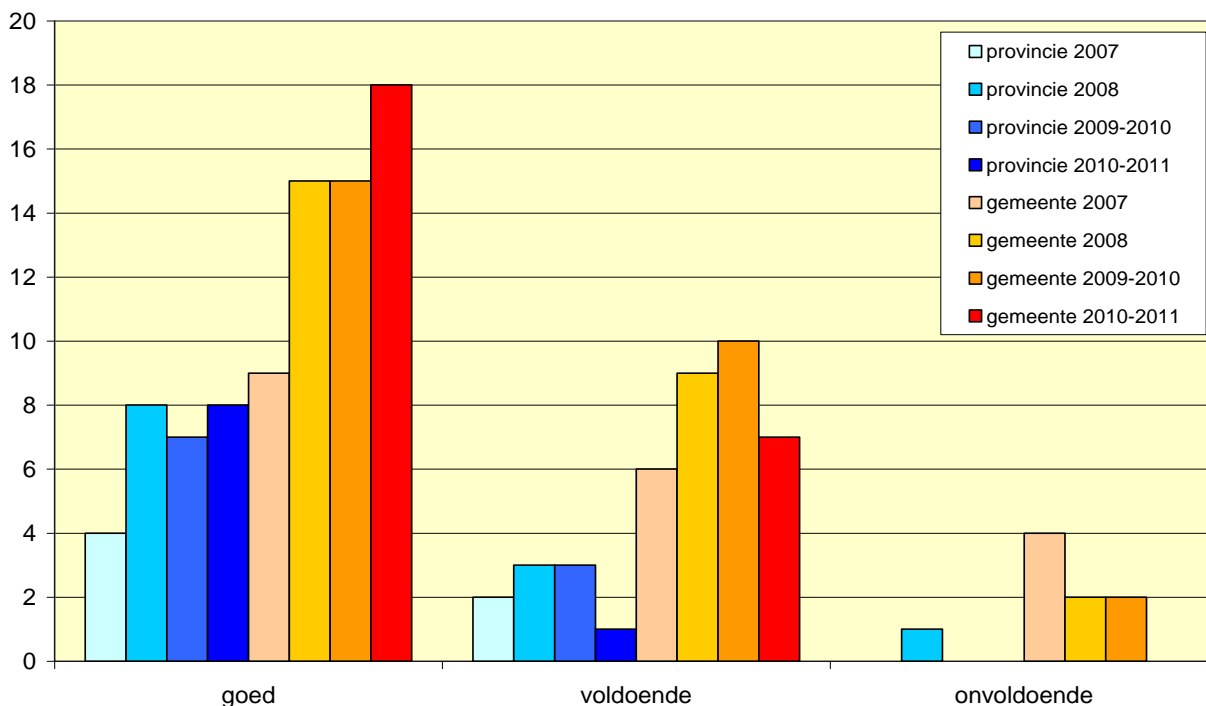
Deelnemers POKB

In 2010 namen 40 Wbb-bevoegd gezag organisaties deel aan POKB. Gedurende dat jaar startten de voorbereidingen voor de RUD-vorming en dit resulteerde in diverse reorganisaties. Eind 2011 namen 36 organisaties actief deel aan POKB en waren 4 organisaties (tijdelijk) teruggetreden uit POKB. De participatie blijft breed en de implementaties zijn in het algemeen succesvol verlopen. De inspanning van de deelnemers is op een hoog niveau gebleven. De visitaties behoren inmiddels tot de standaard werkwijze en hoewel het nog steeds 'spannend' is om een visitatieteam op bezoek te krijgen, ging de aandacht in 2011 vooral uit naar het van elkaar leren en samen de prestaties verbeteren.

De deelnemers in POKB motiveren elkaar tot vernieuwing en de bijkomsten en visitaties helpen de organisaties bij het inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Hoe gaat een overheid om met bijvoorbeeld toezicht, bodeminformatiebeheer, prestatie-indicatoren of evaluatie van klanttevredenheid? Door alle kennis bij elkaar te voegen ontstaat een goed beeld van wat een overheid op dit terrein kan (en soms moet). Deelnemers doen zo nieuwe ideeën op bij het POKB en nemen die mee naar de eigen organisatie: vernieuwing bottom-up. Uit de beoordelingen blijkt dat 75% van de deelnemende organisaties voor het op orde hebben van het kwaliteitssysteem een score goed behaalt. Dit betekent dat er solide systeem staat voor het waarborgen van kwaliteit en verdere verbetering.

Resultaten kwaliteitsaspecten

In 2010-2011 zijn 34 visitaties uitgevoerd met een beoordeling. Figuur 3 geeft een overzicht van de ontwikkeling van de resultaten. Daarbij blijkt dat de score voor de gemeenten verbeterde in 2011 terwijl die voor de provincies gelijk bleef, overigens op een hoog niveau. Wel bleek bij 3 provincies een visitatie door reorganisatie niet mogelijk. In POKB is er mede in verband met de RUD vorming veel aandacht voor het reorganisatieproof maken van het systeem. Een score goed betekent namelijk nog niet in alle gevallen dat een ingrijpende reorganisatie zonder problemen met het kwaliteitssysteem kan plaatsvinden..

Figuur 3: Resultaten van de beoordeling van het kwaliteitssysteem voor de visitatierondes 2007-2011.

Resultaten subsidieregeling

Van de deelnemende organisaties voldoen in 2011 34 organisaties aan de voorwaarden voor de subsidieregeling Kwaliteitsimpuls. Met de zes organisaties die niet voldoen is contact over de inspanning die zij in de komende periode zullen doen om te gaan voldoen aan de voorwaarden.

4.2 Vooruitblik visitaties voor 2012

Vorbereiding en deelname

De uitvoering van de visitaties 2012 is in volle gang. Er zijn 36 organisaties ingepland voor deze visitatieronde. Er zijn geen nieuwe deelnemers. De meest actuele planning is te vinden op website van POKB. In bijlage 4 is versie 4 van de planning opgenomen ter oriëntatie.

Visiteren 2.0

Op basis van de verkenning van de werkgroep ‘visiteren 2.0’ is tijdens de jaarbijeenkomst van POKB op 9 juni 2011 besloten om deelnemers in de gelegenheid te stellen een experimentele vorm van visiteren toe te passen onder de voorwaarde dat de deelnemers gedurende een periode van 3 jaar een geïmplementeerd kwaliteitsysteem hebben. In 2012 zullen 10 organisaties gebruik maken van deze optie, gestructureerd in 3 experimenten. De focus ligt daarbij op kennisuitwisseling rond kwaliteitsverbetering en rond het themaonderwerp.

Zelfwerkzaamheid als vertrekpunt

De wijziging naar meer zelfwerkzaamheid blijft gecontinueerd worden in 2012. Er zullen ook in 2012 weer nieuwe teamleiders die in voorgaande jaren ervaring hebben opgedaan deelnemen en het merendeel van de visitaties staat onder ‘eigen leiding’. Daarmee blijft de begeleiding door SIKB/Bodem+ op afstand en ligt het accent op de voorbereiding en hulp aan de teams bij de afronding. Op deze wijze vindt verdere kennis en taakoverdracht plaats. In een enkele geval zullen medewerkers van SIKB/Bodem+ ook in 2012 als teamleider bij een visitatie optreden.

Themaonderwerp 2011-2012: Kwaliteit van het Bodeminformatiebeheer (KwaBIB)

Dit onderwerp is door POKB in juni 2011 gekozen omdat (digitale) bodeminformatie een steeds belangrijker rol speelt in de uitvoering van de taken van bodembeheer, zowel door het bevoegd gezag Wbb als Bbk. POKB heeft aangegeven dat het van belang is om ook dit deel van de taakuitvoering via het Normblad te borgen. Om duidelijker te krijgen wat het Normblad kan betekenen is besloten KwaBIB als thema te gebruiken voor de visitatieronde. Ter voorbereiding is een verkenning uitgevoerd door een werkgroep van POKB, onder andere gebaseerd op een enquête onder de deelnemers. POKB heeft de notitie die is opgesteld door de werkgroep besproken en met enkele aanvullingen vastgesteld (17 en 24 november 2011).

De werkgroep adviseert om tijdens de visitatie de uitvoeringskwaliteit van de bestaande taken centraal te stellen. Dit geeft de beste focus en voldoende stof voor ca. 2 – 2,5 uur uitwisseling van informatie. Er is een visitatiemodel met vragen uitgewerkt en een model voor de beoordeling. Deze instrumenten zijn om de terugkoppeling te ondersteunen.

De werkgroep adviseert om naast de kwaliteitscoördinator en/of -verantwoordelijke (voor de uitvoering) tevens de expert voor bodeminformatiebeheer te betrekken bij de (vorbereiding) van de visitatie.

De aanpak van de visitatie richt zich voor dit thema op drie onderdelen:

1. Visie op databeheer en kwaliteitsborging in het kader van huidige taken
2. Procedures/werkproces voor diverse taken:
  - a. verstrekken gegevens i.v.m. bodemkwaliteit (makelaars)
  - b. verstrekken gegevens i.v.m. advies (adviesbureaus, particulieren, bedrijven)
  - c. intern gebruik bodeminformatie voor andere taken (bijv. handhaving)
  - d. invoeren data (incl. Wkpb)

- e. controle van data
  - f. uitvoeren updates van systeem (data)
  - g. corrigeren van data en/of systeem
3. Databeheer en kwaliteitsborging (ten behoeve van wettelijke taken)
- a. toets op invoeren data op criteria volledigheid, juistheid, plausibiliteit
  - b. toets op compleetheid en juistheid
  - c. borging integriteit
  - d. borging actualiteit (update)
  - e. koppeling data aan bodemkwaliteitskaart (gemeenten)
  - f. algehele controle en steekproeven.

Beoordelen van prestaties geeft deelnemers inzicht of hun aanpak doeltreffend is.

4.3 Vooruitblik ontwikkeling Normblad en POKB voor 2012

Normblad actualiseren

In 2012 staat een herziening van het Normblad op het programma. De voorgenomen wijzigingen betreffen organisatorische en inhoudelijke aspecten. Het normblad zal zo veel als mogelijk anticiperen op ontwikkelingen en aansluiten bij de wens tot integraal werken.

Onderzoek toepassing Normblad voor RUD's

Op basis van de ervaringen en de verkenning van POKB in 2011 zijn de Normbladen toepasbaar voor de RUD's. De normbladen worden als minimumeis gesteld voor bodemtaken in de kwaliteitscriteria voor RUD's. In 2012 zal verder uitgewerkt worden op welke wijze de vorming van RUD's verder gefaciliteerd kan worden vanuit POKB.

Kennisniveau POKB waarborgen

Het platform POKB heeft aangetoond een belangrijke bijdrage te leveren aan de waarborging van de kwaliteit van de decentrale taakuitvoering op het gebied van bodembeheer. Nu de meeste deelnemers hun systeem op orde hebben is het de bedoeling om het niveau vast te houden en actuele ontwikkelingen te signaleren en bespreken vanuit het perspectief van kwaliteitsmanagement. Er is met KwaBIB een uitdagend nieuw themaonderwerp voor de visitaties gekozen en dit thema is in 2011 nauwgezet voorbereid. Daarnaast is een vernieuwende vorm van visiteren (2.0) geïntroduceerd waarmee in 2012 de eerste ervaring zal worden opgedaan. De vernieuwde website is voor POKB steeds belangrijker als instrument voor informatie- en kennisuitwisseling en flankerend aan de bijeenkomsten.

Bijlage 1: Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Wbb

Voor gedetailleerde uitleg wordt verwezen naar de rapportage over 2007.

Doel van de subsideregeling

Het doel is het bevoegd gezag bodembeheer (provincies en gemeenten) op een hoger niveau van kwaliteitsmanagement en -borging brengen en houden, door een actieve samenwerking op het gebied van kwaliteitsverbetering..

Eisen van de subsideregeling

De provincie of gemeente dient dan wel aan de eisen van de regeling voldoen, namelijk:

1. Een kwaliteitssysteem implementeren.
2. Deelnemen aan visitaties.
3. Deelnemen in het Platform Overheid en Kwaliteit Bodembeheer (POKB).

Memo aangaande de voorwaarden voor de periode 2010-2014

Tijdens de POKB-bijeenkomsten van juni 2010 is de onderstaande Memo van 7 juni 2010 besproken.

Aanleiding

Het kabinet Balkenende IV heeft van decentralisatie een belangrijk speerpunt gemaakt in zijn beleid om zo de gemeenten en provincies meer beleidsvrijheid te geven en de interbestuurlijke lasten te verminderen. Dit heeft gevolgen voor de bestaande uitkeringen op het gebied van bodemsanering.

In plaats van specifieke uitkeringen op grond van de Wet Bodembescherming (Wbb), zoals de aanvullende 'Aanvullende apparaatskostenvergoeding in verband met het project Kwaliteitsimpuls Wet bodembescherming (Wbb)', ontvangen bevoegde overheden vanaf 2010 middelen via de zogenaamde decentralisatie-uitkering, een gelabelde uitkering in het provincie- en gemeentefonds.

Deze bijlage gaat in op: het project; de uitkering in de verschillende programmaperioden; de decentralisatie-uitkering bodem en hoe daarmee binnen de organisatie mee kan worden omgegaan.

Project Kwaliteitsimpuls Wbb

Voor provincies en gemeenten die deelnemen in het project 'Kwaliteitsimpuls Wet bodembescherming (Wbb)' stelt het Ministerie van Infrastructuur en Milieu vanaf 1 juli 2006 een aanvullende apparaatskostenvergoeding beschikbaar. De regeling geldt van 1 juli 2006 tot en met 31 december 2014. Om uw organisatie op dit onderdeel voor een langere termijn zekerheid te bieden, is de aanvullende bijdrage voor de Kwaliteitsimpuls gekoppeld aan de vijfjaarlijkse termijn van programmaperioden van de bodemsanering.

Resultaten

Niet alle overheden nemen deel vanaf juli 2006: enkele zijn later ingestapt. Van de 41 bevoegde overheden Wbb nemen 40 overheden deel aan POKB en op vrijwillige basis deel aan onderlinge visitaties naar het functioneren van hun geïmplementeerde kwaliteitssysteem voor bodembeheer. De score op het functioneren van de kwaliteitssystemen vertoont een stijgende lijn ten opzichte van voorgaande jaren. Deelnemende overheden wisselen goede voorbeelden uit, wat leidt tot uniformiteit en kostenbesparing.

Periode juli 2006 tot en met 2009

In eerste aanleg betrof het een pilotfase. Deze pilotfase liep qua financiering door tot en met 2009. Tijdens deze periode zijn de activiteiten van de pilot geëvalueerd (eind 2008). De resultaten daarvan zijn meegenomen bij de verdeling van de bodemsaneringsmiddelen voor de volgende programmaperiode (voorjaar van 2009).

De vergoeding

Voor gemeentelijke organisaties tot 350.000 inwoners (gebaseerd op het CBS inwonersaantal per 1 januari 2006) en voor provincies met een organisatieomvang voor de bevoegd gezag taken Wbb van minder dan 12 fte wordt jaarlijks 0,4 fte vergoed. Voor de overige gemeenten en provincies geldt een jaarlijkse bijdrage van 0,6 fte.

Periode 2010 tot en met 2014

In de periode 2010 tot en met 2014 zal er geen specifieke uitkering op basis van de Wet Bodembescherming (Wbb) meer zijn. De specifieke uitkering is vervangen door een decentralisatie-uitkering binnen het gemeente- en provinciefonds. De aanvullende apparaatskosten voor de kwaliteitsimpuls maken deze periode deel uit van de decentralisatie-uitkering. Bij de berekening van de apparaatskosten is daarmee rekening gehouden. De standaardvergoeding per fte bedraagt € 90.000,- per jaar.

Decentralisatie-uitkering

Binnen de decentralisatie-uitkering bodem is het mogelijk om middelen in te zetten in zowel stedelijk als landelijk gebied en is er geen scheiding meer tussen programmamiddelen en apparaatskosten. De besteding is in dat opzicht vrij evenals de prioritering door het bevoegd gezag.

Organisaties die hebben aangegeven mee te doen aan het project ontvangen daarvoor de middelen. Het ligt voor de hand dat de organisatie dan ook de benodigde menskracht en middelen voor kwaliteitszorg opneemt in de werkbegroting/het jaarwerkplan, net zoals dat voor de andere taken gebeurt.

Lijst van deelnemers per december 2011 met contactpersoon en startdatum van de organisatie met het project Kwaliteitsimpuls

Organisatie	Naam	Status	Start
Gemeente Alkmaar	Nijs, Dhr. S. de (Stan)		jul-06
Gemeente Almelo	Rouweler, Mevr. J. (Judith)		jul-06
Gemeente Amersfoort/servicebur.	Busstra, Dhr. M. (Maarten)		jan-07
Gemeente Amsterdam	Molenaar, Mevr. K (Karin)		jul-06
Gemeente Amsterdam	Oostrum, Dhr. M. (Marijn)		jul-06
Gemeente Arnhem	Wolf, Mevr. M. (Maud)		jul-06
Gemeente Breda	Kop, Mevr. M. (Marjo)		jan-09
Gemeente Den Bosch	Tuinhof, Dhr. H. (Harke)		jul-06
Gemeente Den Haag	Schreur, Mevr. A.S. (Alisas)		jul-06
Gemeente Deventer	Meekes, Mevr. J. (Judith)	Agendalid	
Gemeente Eindhoven	Vlamings, Dhr. W. (William)		jul-06
Gemeente Emmen	Vella, Mevr. S. (Sigrid)		jul-06
Gemeente Enschede	Deurwaarder, Dhr. F. (Freddy)		jan-07
Gemeente Groningen	Wolde, Dhr. G. de. (Gerd)		jul-06
Gemeente Haarlem	Groenink, Mevr. C. (Claire)		jul-06

Gemeente Haarlem	Schaap, Dhr. H.H. (Rik)		jul-06
Gemeente Heerlen	Vanhommerig, Mw. S. van (Sabina)		jul-06
Gemeente Helmond	Weijnen, Dhr. P. (Paul)		jan-09
Gemeente Hengelo	Hassing, Mevr. M (Mirjam)		jul-06
Gemeente Leeuwarden	Eerde, Dhr. M. van (Melcher)		jul-06
Gemeente Maastricht	Lennaerts, Mevr. T. (Twink)		jan-07
Gemeente Nijmegen	Ploumen, Mevr. S. (Simone)		jul-06
Gemeente Tilburg	Leeuwen, Mevr. L. van (Lourian)		jul-06
Gemeente Schiedam	Korving, Dhr. E. (Edwin)		jul-06
Gemeente Schiedam	Vliet, Dhr. A.G. van (Arjen)		jul-06
Gemeente Utrecht	Klok, Mevr. H. (Hinka)		jul-06
Gemeente Utrecht	Langenhoff, Mevr. M. (Marianne)		jul-06
Gemeente Venlo	Kusters, Dhr. G. (Ger)		jan-07
Gemeente Zaanstad	Straatemans, Mevr. A. (Annemiek)	Agendalid	jul-06
Gemeente Zwolle	Wiegman, Mevr. A. (Annemiek)		jul-06
DCMR Md Rijnmond/Rotterdam	Groot, Dhr. K. (Klaas)	Vz-gem	jul-06
DCMR Md Rijnmond/Rotterdam	Muilwijk, Dhr. C.J. (Kees)		jul-06
Md West-Holland/Leiden	Münninghoff, Mevr. M.B.L. (Miep)		jul-06
Md Zuid-Holland Zuid/Dordrecht	Snijders, Mevr. P. (Patricia)		jan-07
Md West-Brabant-RMD	Welling, Dhr. R. (Richard)		
Provincie Drenthe	Pepping, Mevr. T. (Thera)		jul-06
Provincie Flevoland	Pol, Mevr. M. van der (Marie-José)	Agendalid	jul-07
Provincie Fryslân	Tjepkema, Mevr. S. (Sietske)		jul-06
Provincie Gelderland	Alink, Mevr. H. (Henny)		jul-06
Provincie Groningen	Meles, Dhr. H. (Hans)		jul-06
Provincie Limburg	Cremers, Mevr. K. (Karin)	Agendalid	jul-06
Provincie Limburg	Diederens, Mevr. E. (Eva)		jul-06
Provincie Noord-Brabant	Boer, Mevr. M. de (Margot)		jul-06
Provincie Noord-Holland	Nap, Mevr. G. (Gerlies)		jan-08
Provincie Noord-Holland	Dekker, Dhr. J. (Jon)	Agendalid	jan-08
Provincie Overijssel	Rozenberg, Mevr. M. vd (Marianne)		jul-06
Provincie Utrecht	Krancher, Dhr. J. (Jordan)		jul-06
Provincie Zeeland	Beijaard, Dhr.P. (Peter)		jul-06
Provincie Zuid-Holland	Middendorp, dhr. B. (Ben)		jul-06

Agendaleden zijn apart vermeld, overige zijn vast POKB-lid en/of contactpersoon.

Bijlage 2: Methode van uitvoering visitaties

Uitgangspunten

1. visitatiefrequentie	één keer per 15 maanden
2. samenstelling visitatieteams	twee visitoren per team, waaronder 1 teamleider, eventueel van SIKB of Bodem+
3. scope van de visitatie	twee vaste (thema)onderwerpen, twee keuzeonderwerpen
4. tijdsbesteding visitor	3,5 dag per visitatie (geëvalueerd 2007; kosten subsidiabel)
5. profiel visitor	competenties vastgelegd; cursus aangeboden
6. hulpmiddelen	voor alle onderdelen van het visitatieproces beschikbaar
7. afronding	voor alle visitaties een concluderende brief met gespreksverslagen
8. coördinatie visitaties	POKB-overleg; SIKB-secretariaat, voorbereiding door werkgroep van teamleiders

Tabel B2: subsidiabele tijdbesteding visitor (eventueel teamleider) bij visitatie

Stap	Onderdeel visitatie	Benodigde tijd in dagen
1	Voorbereiden <ul style="list-style-type: none"> - samenstellen team - documentonderzoek - onderwerpen selecteren - checklist maken - afspraken 	1
2	Voorbespreking visitatieteam	0,5
3	Uitvoering, noteren bevindingen (verslag)	1
4	Samenvatting bevindingen, nabespreken team	0,5
5	Terugkoppeling hoofdlijnen bevindingen	0,5

Hulpmiddelen

Om de visitaties uit te kunnen voeren zijn in samenwerking met deelnemers (POKB, voorbereid in de werkgroep Impuls) hulpmiddelen opgesteld en uitgewerkt. Deze zijn beschikbaar op www.sikb.nl (dossier POKB). De belangrijkste hulpmiddelen zijn:

- Draaiboek visitatie
- Model visitatieaanpak (vragen), verslag en afronding (brief)
- Model dagindeling (visitatieagenda)
- Beschrijving themaonderwerp
- Infoblad visitee en visitor
- Hulpmiddel voor beoordeling.

Het draaiboek geeft alle processtappen van een visitatie, de taken per betrokkene en de hulpmiddelen.

Afronding

Alle visitaties zijn afgesloten met een concluderende brief vanuit SIKB aan het management van de bezochte organisatie. Als bijlage bij de brief zijn de verslagen van de gevoerde gesprekken opgenomen.

Bijlage 3: Realisatie visitaties 2010-2011

Datum: geeft de datum die door de teamleider is overeengekomen en uitgevoerd

Deelnemer: te bezoeken organisatie en contactpersoon

Visitoren: bezoekende organisaties en aangemelde persoon (een per organisatie vermeld)

Teamleider: persoon die optreedt als zodanig en rapporteert

Begeleider: namens SIKB/Bodem+: T= Thom Maas; B= Bas van Oosten; F=Frank Hopstaken

NR	Datum (plan)	Deelnemer	Visitoren	Teamleider	Begeleider
1	4.10.2010	Fryslan: Sietske Tjepkema	Zwolle: (Annemiek Wiegman) Mark Klutman P.Groningen: Meis van der Heide	Annemiek	T
2	16.5.2011	Drenthe: Thera Pepping	Overijssel: Marianne vd Rozenberg Emmen: Evert van de Klundert	Marianne	B
3	26.10.2010	P. Utrecht: Jordan Krancher	Gelderland: Henny Alink N-Holland: Ruud van Gorkom	Henny	B
4	1.9.2010	Gelderland: Henny Alink	Drenthe: Thera Pepping Eindhoven: William Vlamings	Thera	F
5	16.2.2011	Limburg: Eva Diederer	Zeeland: Peter Beijaard N-Brabant: Margot de Boer	B	
6	<i>vervallen</i>	Zuid-Holland: Frans Walthaus	<i>Flevoland: Marie-José vd Pol</i> <i>Alkmaar: Stan de Nijs</i>	T	
7	28.4.2011	Noord Holland: Gerlies Nap	Gelderland: Henny Alink P.Utrecht: Jordan Krancher	Henny	F
8	9.5.2011	Overijssel: Marianne vd Rozenberg	Fryslan: Sietske Tjepkema Flevoland: Marie-José vd Pol	Sietske	B
9	<i>vervallen</i>	Flevoland: Marie-José vd Pol	<i>G.Groningen: Gerd de Wolde</i> <i>Zuid-Holland: Frans Walthaus</i>	<i>Gerd</i>	B

10	24.2.2011	Zeeland: Peter Beijaard	Limburg: Eva Diederens Venlo: Karel van Bommel	Eva	F
11	1.3.2011	Noord-Brabant: Margot de Boer	Gm. Utrecht: Hinka Klok P. Utrecht: Jordan Krancher	Hinka	B
12	<i>vervallen</i>	Groningen: Hans Meles	<i>Fryslan: Sietske Tjepkema</i> <i>Emmen: Evert van de Klundert</i>	<i>Sietske</i>	F
13	27.9.2010	Den Haag: Alisas Schreur	MDWH: Miep Munninghoff Haarlem: Wieke Wolter en Rik Schaap	Miep	B
14	22.3.2011	Alkmaar: Stan Nijs	MDWH: Miep Munninghoff N-Holland: Gerlies Nap	Miep	F
15	25.11.2010	DCMR: Kees Muilwijk	Nijmegen: Simone Ploumen Helmond: Michiel Nass	Simone	F
16	17.11.2010	Heerlen: Sabina Vanhommerig	Den Bosch: Harke Tuinhof Schiedam: Edwin Korving	Harke	B
17	7.10.2010	Utrecht: Hinka Klok	Hengelo: Mirjam Hassing en Brenda Folbert Leeuwarden: Melcher v Eerde	Mirjam	B
18	24.2.2011	Groningen: Gerd de Wolde	Drenthe: Thera Pepping P.Groningen: Meis vd Heide en Hans Meles	Thera	B
19	20.10.2010	Arnhem: Maud Wolf	Almelo: Judith Rouweler Enschede: Freddy Deurwaarder	Judith	F

20	8.12.2010	Zwolle: Annemiek Wiegman	Amsterdam: Karin Molenaar Arnhem: Maud Wolf	F	
21	7.4.2011	Emmen: Evert van de Klundert	Overijssel: Marianne v.d. Rozenberg Leeuwarden: Melcher v Eerde	Marianne	B
22	14.10.2010	Schiedam: Arjen van Vliet	MZHZ: Ruud Hakkeling en Patricia Snijders Heerlen: Sabina Vanhommerig	Ruud	B
23	14.4.2011	Amsterdam: Riet Dorrestein	Maastricht: Twink Lennaerts Tilburg: Lourian van Leeuwen	Twink	T
24	11.11.2010	Den Bosch: Harke Tuinhof	Gm. Utrecht: Hinka Klok DCMR: Kees Muilwijk	Hinka	B
25	24.3.2011	Enschede Freddy Deurwaarder	Den Haag: Alisas Schreur Breda: Marianne van Leeuwen	Alisas	B
26	28.3.2011	MdWH/Leiden: Miep Munninghoff	Zwolle: Annemiek Wiegman Alkmaar: Stan de Nijs	Annemiek	F
27	18.3.2011	Maastricht Twink Lennaerts	Heerlen: Sabina Vanhommerig Venlo: Karel van Bommel	B	B
28	17.11.2010	Eindhoven: William Vlamings	Limburg: Eva Diedereren Breda: Marianne van Leeuwen	Eva	F

29	22.11.2010	Nijmegen: Simone Ploumen	Den Haag: Alisas Schreur Arnhem: Maud Wolf	Alisas	B
30	2.12.2010	Haarlem: Wieke Wolter	Den Bosch: Harke Tuinhof Schiedam: Arjen van Vliet	Harke	B
31	17.2.2011	Leeuwarden: Melcher van Eerde	Hengelo: Mirjam Hassing Amsterdam: Marijn van Oostrum	Mirjam	B
32	2.2.2011	Tilburg: Pieter Jansen	Enschede: Freddy Deurwaarder Helmond: Michiel Nass	Freddy	B
33	24.3.2011	Almelo: Judith Rouweler	G. Groningen: Gerd de Wolde Zuid-Holland: Frans Walthaus	Gerd	B
34	4.11.2010	Hengelo: Mirjam Hassing	Almelo: Judith Rouweler MZH: Ruud Hakkeling	Judith	B
35	3.11.2010	Venlo Karel van Bommel	N-Brabant: Margot de Boer DCMR: Kees Muilwijk	B	
36	8.12.2010	MZH/Dordrecht Ruud Hakkeling	Nijmegen: Simone Ploumen Eindhoven: William Vlamings	Simone	T
37	11.3.2011	Breda Marjo Kop	Maastricht: Twink Lennaerts Zeeland: Peter Beijaard	Twink	B
38	<i>vervallen</i>	Amersfoort Suzan Jacobs	<i>Haarlem: Wieke Wolter Breda: Marjo Kop</i>	F	
39	21.4.2011	Helmond Michiel Nass	Amersfoort: Willem van Ravenhorst Tilburg: Lourian van Leeuwen	T	

Bijlage 4: Planning en realisatie visitaties 2011-2012

Datum: geeft de datum die door de teamleider is overeengekomen en/of uitgevoerd

Deelnemer: te bezoeken organisatie en contactpersoon

Visitoren: bezoekende organisaties en aangemelde persoon (een per organisatie vermeld)

Teamleider: persoon die optreedt als zodanig en rapporteert

Begeleider: namens SIKB/Bodem+: T= Thom Maas; F=Frank Hopstaken, M=Marijn van der Maesen

LET OP: situatie per januari 2012 – geen definitieve planning

NR	Datum plan	Deelnemer	Visitoren	Teamleider	Begeleider
1	juni	Fryslan: Sietske Tjepkema	P.Utrecht: Jordan Krancher Emmen: Sigrid Vella	Jordan	T
2	1.6.2012	Drenthe: Thera Pepping	N-Holland: Gerlies Nap N-Brabant: Margot de Boer	Gerlies	M
3	Juni	P. Utrecht: Jordan Krancher	Limburg: Patricia Verhoeven Fryslan: Sietske Tjepkema	T	
4	Uitgesteld	Limburg: Patricia Verhoeven	Maastricht: Twink Lennaerts Helmond: Paul Weijnen	Twink	F
5	12.7.2012	Zuid-Holland: Marja Rombouts, Ben Middendorp	Den Haag: Alisas Schreur P.Utrecht: Jordan Krancher	Alisas	T
6	16.04.2012	Noord Holland: Gerlies Nap	N-Brabant: Margot de Boer Leeuwarden: Melcher v Erde	Margot	M
7	8.3.2012	Noord-Brabant: Margot de Boer	Nijmegen: Simone Ploumen Z-Holland: Ben Middendorp	Simone	F
8	17.04.2012	Groningen: Hans Meles	Drenthe: Thera Pepping Z-Holland: Ben Middendorp	Thera	M
E2	mei	Gelderland: Henny Alink	Overijssel-Zwolle Exp.	Annemiek	F

E2	mei	Overijssel: Marianne vd Rozenberg	Gelderland-Zwolle Exp.	Annemiek	F
E3	uitgesteld	Zeeland: Peter Beijaard	Utrecht - MDWH - Den Bosch Exp.	Miep	F
9	1.3.2012	Den Haag: Alisas Schreur	Nijmegen: Simone Ploumen Schiedam: Arjen van Vliet	Simone	F
10	16.2.2012	Alkmaar: Stan Nijs	Schiedam: Edwin Korving Amsterdam: Karin Molenaar	Edwin	F
11	26.3.2012	DCMR: Kees Muilwijk	Den Haag: Alisas Schreur Haarlem: Rik Schaap	Alisas	M
12	2.2.2012	Heerlen: Sabina Vanhommerig	Maastricht: Twink Lennaerts Eindhoven: William Vlamings	Twink	F
13	17.04.2012	Groningen: Gerd de Wolde	Amsterdam: Marijn van Oostrum Emmen: Sigrid Vella	Marijn	M
14	29.2.2012	Arnhem: Maud Wolf	Leeuwarden: Melcher v Eerde P.Groningen: Hans Meles	Melcher	F
15	21.05.2012	Emmen: Sigrid Vella	Drenthe: Thera Pepping P.Groningen: Hans Meles	Thera	M
16	6.3.2012	Schiedam: Edwin Korving	Alkmaar: Stan de Nijs Helmond: Paul Weijnen	Stan	F
17	12.03.2012	Amsterdam: Karin Molenaar	G.Groningen: Gerd de Wolde N-Holland: Gerlies Nap	Gerd	T

18	Juli	Maastricht Twink Lennaerts	DCMR: Kees Muilwijk Tilburg: Lourian Hoorman	Te benoemen	F
19	8.3.2012	Eindhoven: William Vlamings	Arnhem: Maud Wolf OZH: Patricia Kramers-Snijders	Maud	F
20	12.4.2012	Nijmegen: Simone Ploumen	Heerlen: Sabina Vanhommerig OZH: Patricia Kramers-Snijders	F	F
21	14.3.2011	Haarlem: Wieke Wolter	Arnhem: Maud Wolf Alkmaar: Stan de Nijs	Maud	M
22	Mei	Leeuwarden: Melcher van Eerde	Fryslan: Sietske Tjepkema G.Groningen: Gerd de Wolde	Gerd	M
23	Uitgesteld	Tilburg: Lourian Hoorman	Limburg: vervanger Eindhoven: William Vlamings	Te benoemen	F
24	mei	OZH/Dordrecht Patricia Kramers-Snijders	Haarlem: Claire Groenink Tilburg: Lourian Hoorman	M	
25	Uitgesteld	Breda Marjo Kop	Simone -> den Haag DCMR: Kees Muilwijk	Te benoemen	M
26	31.05.2012	Helmond Paul Weijnen	Heerlen: Sabina Vanhommerig Heerlen: Sabina Vanhommerig	Sabina	T
E3	1.03.2012	Utrecht: Hinka Klok	Zeeland - MDWH - Den Bosch Exp.	Miep	F
E3	1.03.2012	Den Bosch: Harke Tuinhof	Zeeland - MDWH - Utrecht Exp.	Miep	F

E3	1.03.2012	MdWH/Leiden: Miep Münnighoff	Zeeland - Den Bosch - Utrecht Exp.	Miep	F
E1	mei	Hengelo: Mirjam Hassing	Almelo - Enschede Exp.	Judith	T
E1	mei	Enschede Freddy Deurwaarder	Almelo - Hengelo Exp.	Judith	T
E1	mei	Almelo: Judith Rouweler	Enschede - Hengelo Exp.	Judith	T
E2	mei	Zwolle: Annemiek Wiegman	Overijssel - Gelderland Exp.	Annemiek	F
R		Flevoland: Marie-José vd Pol			F
R		Venlo Karel van Bommel			F
R		Amersfoort Eemland: Willem van Ravenhorst			F
R		Zaanstad: Annemiek Straatemans			T

Bijlage 5: Praktijkvoorbeelden visitaties 2010-2011

Thema	Omschrijving	Organisatie
Procedure en hulpmiddelen	Bodemtoets en WABO	Almelo
Procedure en hulpmiddelen	Beoordelen melding 10m3 regeling	Amsterdam
Procedure en hulpmiddelen	zorg voor een goed inzicht in ondergrond	Den Haag
Procedure en hulpmiddelen	verbetervoorstellen digitaal in een systeem tbv MARAP	Drenthe
Procedure en hulpmiddelen	Pragmatische aanpak opzet PI's	Fryslân
Procedure en hulpmiddelen	Risico en verbeterplan	Haarlem
Procedure en hulpmiddelen	Failure Mode and Effect Analyse systeem voor	Leiden / MdWH
Procedure en hulpmiddelen	opsporen risico's in processen/procedures	
Procedure en hulpmiddelen	Omgevingsloket online	Maastricht
Procedure en hulpmiddelen	Raamcontract onderzoek en sanering	Nijmegen
Procedure en hulpmiddelen	Regionale afstemming op gebied van	Overijssel
Procedure en hulpmiddelen	kwaliteitsbeheersing (ROKO)	
Procedure en hulpmiddelen	Procesbewakingsformulier: eenvoudig en transparant	Schiedam
Procedure en hulpmiddelen	beheersen en verbeteren	
Procedure en hulpmiddelen	Overeenkomst afsluiten met probleemeigenaren,	Utrecht (gemeente)
Procedure en hulpmiddelen	vóór de beschikking op SP.	Utrecht (provincie)
Procedure en hulpmiddelen	BRL's verplicht in besluiten	Zeeland
Procedure en hulpmiddelen	Scoretabel per criterium voor de beoordeling van	
Procedure en hulpmiddelen	offertes	
Procedure en hulpmiddelen	Prestatie-indicatoren en de introductie van Balanced	Den Haag
Procedure en hulpmiddelen	Score Card (algemeen)	
Prestatie Indicatoren	BPMOne	Arnhem
Opzet systeem	WABO-procedure + systeem	Enschede
Opzet systeem	Kwaliteitsysteem waarbij taak en	Fryslân
Opzet systeem	verantwoordelijkheid ligt waar die hoort	
Opzet systeem	effectieve organisatie van kwaliteitszorgssysteem	Groningen (gemeente)
Opzet systeem	A3 methodiek, PDCA en INK in programma	Utrecht (provincie)